

4. Сьогодні в Україні відзначають 103-ю річницю проголошення ЗУНР. *gov.ua*. веб-сайт. URL: <https://drohobych-rda.gov.ua/news/sohodni-v-ukrayini-vidznachayut-103-yu-richnytsyu-proholoshennya-zunr.html> (дата звернення 29.09.2022).
5. Тимченко Р. Взаємини Симона Петлюри і Євгена Петрушевича у контексті українського державотворення (листопад 1918 – липень 1919 рр.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2009. Вип. 18. С. 327-335.
6. 1863 - народився Євген Петрушевич, президент Української Національної Ради ЗУНР. Український інститут національної пам'яті : веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/cherven/3/1863-narodyvsya-yevgen-petrushevych-prezydent-ukrayinskoji-nacionalnoyi-rady-zunr> (дата звернення 29.09.2022).

Біняшевська О. І.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. ю. н., доц.,
доктор права УВУ
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права ЗУНУ,
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

ТЕРНОПІЛЬ – СТОЛИЦЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Постановка проблеми. Історичне минуле нашого народу зафіксувало не одну спробу створити власну державу. Були певні здобутки, були й прорахунки. Тому дослідження такого минулого є актуальним і в наш час, оскільки це важливий досвід українського державотворення, зокрема історія розвитку свого міста. Тому у даній роботі вбачаю за доцільність розглянути період, коли Тернопіль був столицею Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР). Тут логічно вказати, що цей період був коротким, але багатим на прийняття важливих рішень із цього центру.

Метою дослідження є з'ясування та оцінка основних подій, які сталися в період перебування Тернополя столицею ЗУНР, а також акцентувати увагу на провідній ролі міста як столиці вказаної держави.

Стан розробки теми. Тематику, яка буде досліджуватися в даній роботі, вивчали багато авторитетних вчених, зокрема дана тематика висвітлена в працях таких дослідників як: О. Глинської, В. Голубка, М. Гуцуляка, М. Кравчука, М. Лазаровича, М. Литвина,

С. Макарчука, К. Науменка, О. Павлишина, А. Руккаса, В. Рутара, О. Троханяк та багатьох інших.

Викладення основного матеріалу. Українські січові стрільці 1 листопада 1918 р. встановили українську владу у Львові [6, с.176]. 9 – УНРада створила коаліційний уряд – Тимчасовий державний секретаріат, до складу якого увійшло 14 державних секретарів. Після створення ЗУНР, в повітах проходили селянсько-робітничі з'їзди, віча, на яких робітники і селяни обговорювали політику уряду ЗУНР. 22–26 листопада 1918 р. було проведено вибори до Української національної ради, завдяки чому її склад становив уже понад 150 депутатів – представників від усіх верств українського населення та їхніх партій [9, с. 257-258].

Тернопіль став другою після Львова столицею ЗУНР, якій судилося радіти славою першого міста лише три тижні. 21 листопада 1918 року поляки захопили Львів. За словами М.Кравчука: « Щоб уникнути оточення командувач українськими військовими формуваннями полк. Гнат Стефанів наказав у ніч на 22 листопада 1918 р. залишити Львів» [6, с.180]. Тоді уряд ЗУНР – Державний секретаріат – під проводом Костя Левицького відійшов до Тернополя. Одні держсекретарі та їхні заступники прибули до Золочева через Красне, інші – через Жовкву та Камінку Струмилову. Вранці 23 листопада там відбулося засідання уряду. Він прийняв принципи рішення щодо подальшої діяльності органів державної влади Республіки. Місцем перебування Державного секретаріату було обрано Тернопіль, враховуючи можливість листування з виїздом і прибуттям членів уряду вночі. У місті ввели комендантську годину.

Для інформування місцевого населення, зокрема і про рішення уряду ЗУНР, який перебував у Тернополі до 2 січня 1919 р. (розміщувався у міській ратуші, будинках української та польської гімназії по вул. Конарського (тепер загальноосвітня школа №4 м. Тернополя, вул. Грушевського, 2), готелі «Подільський» (бульвар Т. Шевченка, 23), зазнає розширення мережа урядових газет, що виходили друком у повітових центрах Тернопільщини. З'являються нові часописи у Бережанах – «Бережанський вісник» (районний орган Національної ради), у Збаражі – «Збаразьке слово» (орган Державного секретаріату, що виходив із 4 лютого по 24 березня 1919 р.); у Чорткові – «Чортківський Вісник» та Борщові – «Борщівський голос» [8, с. 52]. Цікавим є те, що наступного дня після прибуття Державного секретаріату тернопільська газета «Голос Поділля» опублікувала звернення уряду до українців краю із закликом стати на захист своєї країни. Документ підписали глава уряду, водночас державний секретар Кость Левицький і державні секретарі.

У Тернополі державні установи були розташовані на території міського магістрату та української та польської національних гімназій. Про місце розташування уряду ЗУНР у цьому будинку свідчить пам'ятна дошка. Наступного дня після прибуття уряду до Тернополя було оголошено додаткові вибори (з 22 по 26 листопада) до законодавчого органу ЗУНР – Народних Зборів України від громадських організацій, областей і великих міст. Головою УНРади був Євген Петрушевич, а до її складу входили відомий поет Петро Карманський з Тернополя та Антін Кунько з повіту. Крім того, активно діяли обласні та міські органи влади (обласні комітети НС на чолі з тим же П. Карманським, а також суди, міліція тощо).

У Тернополі уряд ЗУНР розпочав клопітку роботу безпосереднього управління життям країни. Зокрема, велика увага приділяється діяльності місцевої влади. 1 грудня було видано «Обіжник до державних повітових комісарів», яким комісара затвердили як найвищого постійного представника повітового уряду, відповідального за створення та діяльність повітових адміністративних установ. За постановою уряду повітові комісари приступали до мобілізації армії, а також до створення загальнодержавних запасів хліба та інших сільськогосподарських продуктів, регулювання торгівлі та боротьби зі спекуляцією, забезпечення населення найнеобхіднішими товарами та вирішення інших важливих завдань [3, с. 22-23].

Одним із найважливіших питань, яким займався уряд ЗУНР під час перебування в Тернополі, була організація війська. У нашому місті було підписано документ про створення нової збройної сили ЗУНР – формування авіаційної дивізії Галицької армії. У грудні 1918 року також було створено Департамент польової військової поліції та Інтендантський відділ. У Тернополі відкрито військову телеграфну школу. У Тернополі швидко розпочалося створення нового виду збройних сил ЗУНР – авіації. 1 грудня керівник авіації обіймав посаду заступника державного секретаря військових справ. П. Бубела наказав збирати літаки та авіаційне майно, залишене центральними державами на українських землях, і шукати авіаційних спеціалістів.

Згодом військовий секретар Д. Вітовський видав наказ «До мешканців Поділля», яким оголосив у краї воєнний стан і мобілізацію у військо. До військової служби підлягали придатні до такої служби чоловіки 1883-1901 років народження. Ті, хто раніше служив в австрійському війську, були зобов'язані негайно добровільно вступити до українського війська. Мобілізаційну та бойову підготовку новобранців здійснювали військові частини області. Одночасно вживалися заходи щодо забезпечення новоствореної армії вкрай необхідною зброєю, амуніцією, боєприпасами.

Другим за значимістю напрямком діяльності уряду стає зовнішня політика. Незважаючи на складне становище обох нових національних державних утворень ЗУНР та УНР, їхнє керівництво продовжувало справу об'єднання України. Провідна роль у цій історичній справі належала діячам Наддністрянської України. Розуміючи, що возз'єднання могло реалізовуватися тільки на ґрунтовних правових засадах, Державний секретаріат ЗУНР виробив проект попереднього договору і спрямував до Директорії, яка перебувала на той час у Фастові, свою уповноважену делегацію [1, с. 36]. Тому остаточне рішення про об'єднання ЗУНР з УНР було прийнято в Тернополі, хоча ухвалено воно було уже в Станіславі (Івано-Франківську) 4 січня 1919 року.

Тут варто звернути увагу на те, що уряд ЗУНР діяв у Тернополі в неповному складі (без наради всіх 14 державних секретарів), що ускладнювало роботу та гальмувало процес державотворення. Крім того, у грудні сталася серйозна внутрішня криза, після якої Кость Левицький подав у відставку. Після обговорення ситуації було вирішено перенести державні установи ЗУНР до Станіслава, майже в центр території держави, а тому 31 грудня 1918 року урядовці вирушили спеціальним потягом до сьогоденшого Івано-Франківська. Лише 39 днів минуло, як місто Тернопіль стало столицею незалежної Української держави. Проте й сама держава не проіснувала навіть і року.

Висновки. З огляду на вищезазначене можна зробити наступні висновки. По-перше, з першого дня перебування в Тернополі уряд ЗУНР займався зовнішньополітичними справами. Найважливішим із них було об'єднання в одну державу двох українських республік, що виникли по обидва боки р. Збруч. По-друге, уряд ЗУНР під час свого керівництва на Тернопіллі здійснив низку важливих кроків, зокрема формування Галицької армії, прийняття законодавства та встановлення національного правопорядку, економічні перетворення та пошук зовнішньополітичних пріоритетів. Тому можна акцентувати увагу, що за цей короткий період перебування уряду ЗУНР у Тернополі було прийнято важливі рішення, зокрема доленосне для нашої держави – про злуку ЗУНР та УНР.

Список використаної літератури

1. Гай-Нижник П. Ідея Соборності та українське державотворення (1918-1919 рр.). *Краєзнавство №1*, 2019. С. 22-41.
2. Гай-Нижник П., Фурман І. Державна жандармерія ЗУНР–ЗО УНР: зародження та інституціалізація (1918–1919 рр.). *Український історичний журнал №3*, 2021. С. 49-55.
3. Гурзель Ю. В. Тернопіль – столиця Західноукраїнської Народної Республіки. Реформування законодавства і державних інституцій: досягнення, недоліки та перспективи: збірник матеріалів

- Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 30 травня 2019 року. Тези наукових доповідей. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 21-25.
4. Дзісяк Я. Нащадки шляхти – керівники українських збройних формувань Галичини першої чверті ХХ століття. *Новітня доба* №6. НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 20-31.
 5. Кваснюк Я. Військові формування Галицької армії на Станіславщині під час українсько-польської війни 1918-1919 рр. Галичина. *Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис* №32. Івано-Франківськ, 2019. С. 113-124.
 6. Кравчук М.В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України в 1914-1993 рр. (Орг-я. структура, штати): Історико-правове дослідження. Івано-Франківськ: Вид. «Плай»; Коломия: видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 1997. 292 с.
 7. Реєнт О., Марущенко О. Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: Енциклопедія: У 4 т. *Український історичний журнал* №1, 2022. С. 220-226.
 8. Руккас А., Гуменний С. Становлення структур Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) на Тернопіллі у 1918 р. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка* №1 (144), 2020. С. 49-55.
 9. Троханяк О. Наш край в період ЗУНР. «Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення», матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2020. С. 257-259.

Бутрин Ю. Ю.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету*

*Науковий керівник: к. ю. н., доц.,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права ЗУНУ,
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, нашої держави, проблема розвитку освіти займає важливе місце, оскільки саме освіта є рушійною силою нації, яка прагне бути частиною цивілізованого світу, зокрема світової спільноти. Тому якнайшвидше усунення проблем у даній галузі може дати певний поштовх для введення нових тенденцій в розвитку